

Expropriace za účelem zřízení a provozování železnic.

I. Pojem a význam.

Každá železniční koncese zahrnuje v sobě též právo vyvlastňovací. S tímto právem drahám propůjčeným nepojí se však jen »veřejné«, nýbrž zpravidla i »soukromé dobro« a to v nejužším slova smyslu. Tím liší se právo expropriace drahám soukromým udělené od ostatních případů expropriace. Právní důvod vyvlastnění tvoří tu železniční koncese. V § 9. nař. z r. 1854 praví se: S nabytím koncese pro stavbu železnice nabývají se i tato práva: Všeoužitečné železnici propůjčuje se právo expropriace ve smyslu § 365 o. o. z., však pouze ohledně oněch prostor, jež ku provedení podniku jsou nevyhnutelně potřebnými. Expropriace dle zák. ze dne 18. února 1878 č. 30 ř. z. vztahuje se pouze na pozemky potřebné ku zřízení a provozování železnic, nikoli však na pozemky, jichž potřebí jest ku zřízení příjezdu (silnice) ku železnici (nál. spr. s. dv. ze dne 12. února 1889 č. 4539 sb. Jolles č. 2140). Toto právo jest tedy s koncesí spojeno, ono lpí na koncesi. Tím však není řečeno, že by právo expropriační pro dráhy železné bylo nutně podmíněno koncesí legislativně udělenou, že by tedy dráhy vlečné a koňské nemohly užiti práva vyvlastňovacího, ježto nebyly povoleny koncesí na základě zákona udělenou. Pro tyto dráhy platí vůbec všeobecné zásady o právu vyvlastňovacím.

II. Náhrada.

Tu platí zásada, že expropriatovi se má úplného odškodnění dostati, čímž liší se expropriace podstatně od státního práva z nouze (§§ 365, 1323, 1324 a 1489 o. o. z.). Náhrada tato týká se v první řadě přímé škody, pokud expropriační pozitivní škoda majetková se způsobí, v jistých mezích však i nepřímé škody. Neboť zákon mluví v § 365 o. o. z. o »přiměřeném odškodnění«, čímž se náhrada veškerých majetkoprávních ujem expropriační způsobených rozumí. Které nepřímé škody však nutno nahraditi, určil vyvlastňovací zákon železniční ze dne 18. února 1878 č. 30 ř. z. v §§ 5—7 poněkud nejasně. K ceně zvláštní obliby (pretium affectionis) se nehledí (§ 7), na poměry, jež vzniknou stavbou dráhy (zvýšení hodnoty) rovněž zřetel se nebéře a to ani ku prospěchu expropriata ani exproprianta (Kasererovy materialie k žel. zák. z r. 1874 a vládní motivy k tomuto návrhu). Rovněž nepřihlíží se k lucrum cessans a sice právem, ježto možný zisk není škodou ve vlastním slova smyslu. Podobně bylo by nespravedlivým, kdyby expropriatovi vyšší hodnota — t. zv. plus value — zbylých jemu pozemků počítati se měla.

III. Řízení expropriační.

1. Řízení expropriační počíná zjištěním předmětu a rozsahu expropriace komisionelními vyhledávaními (politickými obchůzkami). Expropriant nechť předloží ministerstvu obchodu zevrubné plány a seznamy těch pozemků a práv, na něž nárok činí (§ 12 zák. ze dne 18. února 1878 č. 30. ř. z.). Politický úřad zjistí pak nálezem expropriačním předmět a rozsah vyvlastnění (§ 17 jmen. z.). Proti tomuto nálezu se připouští stížnost do 8 dnů, o které rozhoduje ministerstvo vnitra. Nastoupení cesty právní ve příčině otázky, který předmět a v jakém rozsahu má se vyvlastniti, jest nepřípustno (§ 18).

2. Vyšetření náhrady: Nedohodly-li se strany o náhradě, vyměří ji ku žádosti podnikatelstva železničního soud. I vyvlastněný může za to

žádati, neučiní-li tak podnikatelstvo do roka ode dne, kdy nabyl nález vyvlastňovací právní moci. Příslušným jest okresní soud, v jehož obvodu expropriace se provádí (§ 23 jmen. z.). Poměry pro zjištění náhrady rozhodné zkoumají se dle zásad řízení nesporného 3 znalci, které vybere soud z listiny znalců vrchním soudem a místodržitelstvím pro každý rok sestavené (§ 24). Při odhadu hodnoty vyvlastněného předmětu nelze na budoucí eventuality žádný zřetel vzíti (nál. ze dne 2. června 1881 č. 6317). Při vyměření ceny pozemku polního třeba obzvláště na místní jeho polohu, jakož i na kupní cenu jeho ohled vzíti (nál. ze dne 23. října 1889 č. 12130). Výši náhrady určí soudce na základě dobrého zdání znalců, dle svého volného uvážení. Proti tomuto vyměření může sobě každá strana ve lhůtě 14denní stěžovati. Pořad práva civilního jest naprosto vyloučen (§ 30 jmen. z.). Složením náhrady k soudu — předpokládajíc, že nález expropriační nabytí právní moci — stává se expropriantem vlastníkem vyvlastněného předmětu (nál. ze dne 24. listopadu 1867 č. 13154). Složený kapitál odškodňovací ručí za hypotekární pohledávku na předmětu vyvlastněném váznoucí (roz. nejv. s. dv. ze dne 16. května 1882 č. 5423). Žalobu na zaplacení náhrady dlužno podati u osobního soudu žalované dráhy a nikoliv u soudu reálného (roz. nejv. s. dv. ze dne 19. října 1845 č. 11244).

3. Nabytí-li nález vyvlastňovací právní moci, může jak expropriant tak expropriat a sice prvý do roka ode dne, kdy nález právní moci nabytí, druhý po uplynutí této lhůty od vyvlastnění ustoupiti a zrušení nálezu vyvlastňovacího žádati, pokud vyvlastnění nebo zjištění resp. vyšetření náhrady předsevzato nebylo (§ 27). Ze škody vzniklé tím, že expropriace provedena nebyla, jest vyvlastňující podnikatelstvo právo. Žaloba provede se obyčejným pořadem práva. Vlastník pozemku jen ku dočasnému užívání přenechaného jest oprávněn žádati, by železniční podnikatelstvo pozemek na se převedlo, jestliže užívání déle 6 měsíců ode dne zahájení jízdy, a počalo-li užívání teprve po zahájení jízdy, déle než 2 leta trvá (§ 3).

4. Útraty řízení expropriačního a soudního určení náhrady nese, pokud neoprávněným zasahováním stran způsobeny nebyly, podnikatelstvo (§ 44); nikoli však též útraty intervence expropriata při projednávání v řízení vyvlastňovacím a při vyšetřování ceny (nálezy ze dne 26. února 1890 č. 1878 a ze dne 24. června 1890 č. 6899).

Literatura: Mayerhofer: Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst III. Bd. 1887, Grünhut, das Enteignungsrecht, Pražák, das Recht oder Enteignung a Právnik z r. 1887 str. 50, Randa, die Enteignung (Grünhut, X sv. r. 1883).

Exrotulování spisů. (Rozebrání spisů.)

Tak nazývá se vydání sporných spisů stranám náležejících i s přílohami, jež má místo, když konečný rozsudek nabytí právní moci (dv. d. ze dne 14. listopadu 1807 č. 827). Sporna jest otázka, zda se připouští exrotulace spisů, byl-li zatím zahájen spor restituční. Roz. ze dne 18. února 1868 č. 1566, sb. »Gl. U.« č. 2998 k této otázce přisvědčuje s tím odůvodněním, že okolnost, že jeví se potřeba spisů ukončené právní rozepře ku rozhodnutí sporu restitučního, nemůže ospravedlniti zadržování jich a odnětí jich jinakému užití. Exrotulace se připouští také bez nařízení stání tím, že k žádosti exrotulační se doručí stranám spisy, které tyto byly založily (roz. ze dne 5. března 1890 č. 2459 časop. »Ger. Halle« r. 1890 č. 21).